

Veiledning i religionsmøte

Forord

Møtet med mennesker som tilhører andre religiøse tradisjoner enn den kristne, utfordrer kirken til teologisk refleksjon og praktisk engasjement. Noen ganger er religionsmøtet utfordrende og krevende, men mange opplever også at møtet med andre religioner har ført til at deres egen kristne tro vokser og utvikler seg. Den kristne tro gir frimodighet til å møte annerledes troende ikke med frykt og usikkerhet, men med en positiv forventning om å lære noe som kan gjøre at vi utvikler oss selv som mennesker og som troende.

Kirkens oppdrag i verden har mange dimensjoner, og kirken møter mennesker med en annen tro på mange forskjellige måter: i det diakonale arbeidet, i evangeliserende arbeid, i arbeid blant dem som er usikre på eget ståsted og søker mot kristen tro, på felles møteplasser i samfunnet og i organisert interreligiøst samarbeid. Denne veiledningen legger vekt på at det er viktig å være åpen om intensjoner i hvert enkelt konkrete møte og at ulike målsetninger bør oppfylles på ulike arenaer. Mens vi i samarbeid med andre kristne kirker bygger på en felles tro på den treenige Gud, har religionsmøtet et annet utgangspunkt: Vi erkjenner at vi ikke deler den samme tro, men vi ønsker likevel et respektfullt møte og er åpne for praktisk samarbeid når det ligger til rette for det. I det følgende er det først og fremst religionsmøtet der man søker å forstå og samarbeide med mennesker som representerer en annen tydelig definert religiøs tradisjon (for eksempel en av verdensreligionene) som står i sentrum.

Selv om vi må være bevisst om at ulike målsetninger hører til på ulike arenaer, kan vi ikke dele kirkens arbeid opp i helt atskilte arbeidsområder. Kristne er kalt til å være lys og salt i verden og derfor vil vi i alt vi gjør håpe at vi bringer et vitnesbyrd om den Gud vi tror på. Derfor blir de holdningene vi møter andre mennesker med, viktige. Når vi lykkes med å møte andre med de holdningene som presenteres i denne veiledningen, kan vi også forvente å bli møtt med slike holdninger av andre.

Denne veiledningen bygger på konkrete erfaringer i møte med andre troende og gir råd om hvordan menigheter og enkeltpersoner kan forholde seg til andre religioner som er representert i lokalsamfunnet.

Utgangspunkt i troen

For kristne er åpenhet og respekt i møte med mennesker av annen tro begrunnet i troen på den treenige Gud: Fader, Sønn og Hellig Ånd som skaper, gjør fri og gir liv.

- Ethvert menneske er, uavhengig av tro, skapt i Guds bilde og kalt til fellesskap med Gud som Guds medarbeider. Gud har åpenbart seg gjennom skaperverket. Av alle mennesker og på alle steder kan vi lære noe om Guds nåde i og ved skaperverket.
- ”Vi kan ikke peke på noen annen vei til frelse enn Jesus Kristus. Samtidig kan vi ikke sette grenser for Guds frelsende kraft.” (Fra Kirkenes verdensråds misjonskonferanse i 1989) I Kristus har vi sett Guds ansikt. Ved sin død og oppstandelse har Kristus åpnet veien til Gud for oss.

- ”Åndens frukt er kjærlighet, glede, fred, overbærenhet, vennlighet, godhet, trofasthet, tålsomhet og selvbeherskelse” (Gal 5,22). Som Hellig Ånd virker Gud gjennom kirken i ord og sakrament. Men Den Hellige Ånds virke er ikke begrenset til kirken: ”Vinden blåser dit den vil” (Joh 3,8). Ånden møter oss stadig på uventet vis. Når vi møter Åndens frukter blant dem som ikke deler vår tro, aner vi Åndens virke blant dem.

Denne troen er et godt utgangspunkt i møte med dem som bygger sitt liv på andre tradisjoner og finner inspirasjon til sine religiøse og etiske refleksjoner der.

Holdninger i møte med mennesker av annen tro

Møter mellom kristne og mennesker av annen tro kan ikke styres av entydige regler. Mennesker er forskjellige og situasjoner er forskjellige. I Jesus har vi et forbilde for hvilke holdninger som skal prege oss i alle våre møter med andre, også når de ikke deler vår tro: åpenhet, vilje til å se og lytte, ærlighet, tydelighet og frihet fra tvang og maktbruk.

Holdninger og prinsipper vi vil etterstrebe i religionsmøtet inspirert av kristen tradisjon og praktisk erfaring:

- Vi søker pålitelig kunnskap og omtaler andre slik at de kjenner seg igjen
- Vi møter enkeltmennesker og religiøse tradisjoner på samme tid
- Vi representerer både oss selv og kirken
- Vi lar de andre besvare hva som er viktig og mindre viktig i deres religion
- Vi lar ikke majoritetsreligionen definere hvordan det er å være minoritet
- Vi inspireres og utfordres på vår egen tro i møte med andre
- Vi kan utfordre det vi opplever som problematisk i den andres tro og religion
- Vi ønsker at menn og kvinner i alle aldre skal delta i religionsmøtet
- Vi er åpne om egne motiver
- Vi samarbeider økumenisk
- Vi utsetter oss for risiko og viser sårbarhet

Vi søker pålitelig kunnskap og omtaler andre slik at de kjenner seg igjen

Kunnskap er en forutsetning for forståelse. Det er et tegn på respekt å skaffe seg konkret og etterrettelig kunnskap om andres tro. Det er en utfordring til menigheter og enkeltpersoner å skjelne mellom faglig fundert informasjon om andre religioner på den ene siden og negativ propaganda på den andre.

Religioner er hele tiden i forandring. Store forandringer kan skje når en religiøs tradisjon slår rot på nye steder eller går fra å være majoritet til minoritet eller omvendt. I møte med innvandrere med annen tro er det viktig å lytte til hvordan troen fortolkes i vårt land og ikke forutsette at deres tro forblir upåvirket av forflytning over landegrensene.

Når vi gir en framstilling av en annen religion må de som tilhører denne religionen kunne kjenne seg igjen. I alle religiøse tradisjoner er det en avstand mellom idealer og praksis. Det er ureddelig å sette idealene i én religion opp mot praksis i en annen.

Den gyldne regel gir råd om dette: Slik dere vil at andre skal omtale dere, skal dere også omtale andre.

Vi møter enkeltmennesker og religiøse tradisjoner på samme tid

Møte mellom religioner innebærer alltid et møte mellom enkeltmennesker. Mennesket bærer med seg sin tro og dessuten sin kultur, sitt språk, sin kjønnsidentitet og sin personlige historie. En religiøs tro finnes ikke uavhengig av dem som tror. Derfor er det et stort mangfold innenfor alle religiøse tradisjoner.

Vi representerer både oss selv og kirken

Enkeltmennesker forstår seg selv og blir forstått også som representanter for de gruppene som former deres identitet. Kristne representerer derfor i en viss forstand alltid kirken i møte med andre. Noen ganger er dette uttalt ved at vi har formelle posisjoner, andre ganger er det ikke uttalt. Selv om man skulle oppleve det uønsket, er det likevel ikke til å unngå. Det inntrykket kristne etterlater hos andre, farger bildet av kirken og dermed av Kristus.

Vi lar de andre besvare hva som er viktig og mindre viktig i deres religion

Religion gir seg ulike kulturelle uttrykk, men grensen mellom hva som oppleves som religiøst nødvendig og hva som er kulturelle uttrykk, varierer fra person til person. Alle må være åpne for samtale om hvilke spørsmål som er de sentrale i egen tro, men ingen kan påtvinges en oppfatning av hva som er deres religions "egentlige kjerne".

Vi lar ikke majoritetsreligionen definere hvordan det er å være minoritet

Ethvert møte mellom mennesker innebærer et maktforhold. Maktforholdet kan oppfattes ulikt av dem det gjelder. Noen kristne i Norge kan oppleve seg som en minoritet i møte med verdier og holdninger som er utbredt i samfunnet. Allikevel vil de som tilhører andre religiøse tradisjoner i Norge som regel ha en sterkere opplevelse av å være minoritet. Som majoritetsreligion har kristendommen hatt mange privilegier i Norge og derfor en overlegen maktposisjon. Hvilket språk og hvilke møteformer, samtaleformer og organisasjonsformer som benyttes påvirker maktforholdene mellom mennesker. Det er ikke opp til majoriteten eller de som er på kulturell hjemmebane å avgjøre om minoriteten kjenner seg ivaretatt.

Vi inspireres og utfordres på vår egen tro i møte med andre

I alle møter kan vi lære noe om andre mennesker og om oss selv. Som kristne blir vi beriket av å lære mer om hvordan andre mennesker har møtt tilværelsens grunnleggende spørsmål. Dessuten kan konkrete spørsmål fra andre gjøre oss mer bevisst om hva som er innholdet i den kristne tro og hva vi selv holder for viktig.

Vi kan utfordre det vi opplever som problematisk i den andres tro og religion

Alle store religiøse tradisjoner har aggressive understrømmer og har vært brukt til støtte for maktbruk og undertrykkelse. Når det er etablert åpenhet og respekt blir det rom for å ta opp slike temaer. Noen ganger kan det være store verdikonflikter mellom religiøse tradisjoner. Disse må man ta alvorlig. Menneskerettighetene har fått tilslutning fra representanter for alle store religiøse tradisjoner. De gir et godt fundament for samtale om verdier på tvers av religionsgrenser.

Før utfordringer rettes mot andres tradisjon bør man være bevisst om maktmisbruk i egen tradisjon og finne ut hva andre oppfatter problematisk hos oss.

Vi ønsker at menn og kvinner i alle aldre skal delta i religionsmøtet

For mange mennesker reguleres forholdet mellom kvinner og menn av religionen. Samtidig er kjønnsmonsteret i forandring innenfor mange religioner og kulturer. Ut fra idealet om likestilling og likeverd er det et mål at kvinner og menn deltar på like fot der mennesker av

ulik tro møtes. Når man møter mennesker av annen tro, må man være oppmerksom på hvilke grenser som gjelder i kontakt mellom kvinner og menn. Noen ganger kan det være nødvendig særlig å etterspørre kvinners deltakelse i religionsmøtet.

Religiøse ledere har tradisjonelt vært middelaldrende menn. Det bør arbeides for at også unge mennesker av begge kjønn deltar når representanter for ulike religioner møtes.

Vi er åpne om egne motiver

Kristne kan møte mennesker med annen tro med ulike motiver: søke fellesskap, arbeide for et felles mål, øke egen kunnskap, vise omsorg eller evangelisere. Det er i utgangspunktet ikke noen motsetning mellom å arbeide for misjon eller for religionsdialog. Men man må være bevisst og åpen om hva man gjør i hvilke sammenhenger. Det er et mål å være ærlig overfor både seg selv og dem man møter om hvilke motiver som ligger til grunn for det aktuelle møtet.

Vi samarbeider økumenisk

Det er et mål at kristne fra ulike kirkesamfunn samarbeider i møte med andre religioner. Når det skjer møter mellom representanter for ulike trossamfunn, er det en fordel om representasjonen på kristen side er økumenisk.

Vi utsetter oss for risiko og viser sårbarhet

Åpenhet mot andre innebærer å gjøre seg sårbar. Sårbarhet er nødvendig for alt menneskelig fellesskap også for ekte møter på tvers av religionsgrenser. Ved å åpne seg for andre løper man en risiko for å bli avvist, bli trakkett på eller utfordret slik at troen skakes. Kristent liv innebærer noen ganger å ta slik risiko for evangeliets skyld: "Den som mister sitt liv, skal finne det."

På vei inn i mange av våre kirkebygninger passerer man gjennom et våpenhus. Her la de gamle av seg våpnene før de gikk inn til møtet med andre mennesker og med Gud. Før vi møter mennesker av annen tro, bør vi legge fra oss våpnene – aggressive argumenter og fordommer – i et mentalt våpenhus.

Noen konkrete utfordringer i religionsmøtet

Møtet med mennesker av annen tro kan skje på mange ulike måter og med forskjellige formål. Her følger noen råd og refleksjoner om spørsmål som kan oppstå i konkrete situasjoner:

Forsoning mellom religioner

Når vi legger til rette for møter mellom mennesker av ulik tro, er et av målene å skape større forståelse og dermed redusere spenninger over religionsgrenser. Noen ganger er dette målet uttalt. Religiøse konflikter kan næres både av reelle motsetninger og av fiendebilder som bygger på misforståelser. Når man tar utgangspunkt i erfaringer alle mennesker har, kan misforståelser oppklares, fordommer avsløres og det blir tydeligere hvor det er reell uenighet. Det legger grunnlag for forsoning. Forsoning innebærer ikke å gjøre den andre mer lik oss, men å leve dialogisk med de forskjellene som består.

Felles handling til fellesskapets beste

Samtale om etiske spørsmål kan legge et godt grunnlag for felles veivalg i viktige saker så vel lokalt som nasjonalt. Mange grunnleggende verdier er religiøst felleseie. I følge luthersk teologi er etikken forankret i Guds åpenbaring gjennom skaperverket og derfor åpen for

allmenn refleksjon. Noen ganger vil man finne at verdier som i utgangspunktet ser like ut, er forskjellige når de skal omsettes i praktisk handling. Det er viktig å være åpen om dette.

Mennesker som tror forskjellig, finner ofte at de ut fra hver sin tro blir motivert til å handle i fellesskap. Man kan for eksempel sammen engasjere seg i sosialt/diakonalt arbeid lokalt, arbeide for å påvirke politiske beslutninger i konkrete spørsmål eller fremme fred og menneskerettigheter i Norge og internasjonalt. Slikt engasjement er et mål i seg selv, men kan også bidra til å styrke fellesskapet mellom mennesker. Selv om trosgrunnlaget er forskjellig kan man sette seg felles praktiske mål. Menneskerettighetene er et godt utgangspunkt for felles handling.

Familier med flere religioner

Når to personer av ulik tro etablerer et samliv, oppstår visse særlige utfordringer både for paret selv og for omgivelsene. Disse kan være knyttet til seremonier ved ekteskapsinngåelse, barnefødsel og død, til barneoppdragelse og trosopplæring, til prioritering av familiens ressurser og til kjønnsroller. Det vil dessuten være knyttet noen ekstra utfordringer til en eventuell avslutning av samlivet.

Kristne i familiens nettverk bør støtte opp om familiens liv og legge til rette for at paret kan finne fram til gode løsninger. Det er naturlig å støtte en kristen part slik at han eller hun kan ivareta sin tro uten å gå på akkord med forpliktelsene som ligger i samlivet. Ut fra en kristen tanke om dåpen er det problematisk å oppgi opplæring i den kristne tro for barn som foreldrene har valgt å døpe.

Bønn

Når mennesker med ulik tro møtes, kan spørsmålet om man kan be sammen bli aktualisert. Det er nyttig å skjelne mellom interreligiøs bønn (der man ber sammen med mennesker av en annen tro), multireligiøs bønn (der mennesker med ulik tro ber hver sine bønner samtidig) og det å være tilstede under andres bønn. Det vil være ulike oppfatninger av hva som er forsvarlig både blant kristne og blant dem som tilhører andre religiøse tradisjoner. Omstendighetene har stor betydning: Det er forskjell på privat bønn og et offentlig tillyst møte, på bønn i en nasjonal katastrofesituasjon og i forbindelse med livsriter for et ektepar med to religioner.

Tilstedeværelse under andres bønn er ikke problematisk for en kristen. I en del situasjoner kan multireligiøs bønn være et godt uttrykk for både fellesskap og skillelinjer i en tverreligiøs situasjon. Noen ganger kan interreligiøs bønn være naturlig og riktig for eksempel i en akutt krisesituasjon i en tverreligiøs familie. Men interreligiøs bønn må ikke skje på bekostning av den kristnes integritet. I slike tilfeller er det ikke tilrådelig å delta.

Når det gjelder bønn er det spesielt viktig å respektere at mennesker, kristne så vel som andre, har forskjellig grenser for hva de ønsker å delta i. Under enhver omstendighet er det viktig at anledninger der det inngår bønn når mennesker av ulik tro møtes, er godt forberedt slik at alle på forhånd kan avklare om og hvordan de kan delta med full integritet.

Religionsfrihet og konvertering

Alle blir påvirket i møte med andre. Det at egen tro utvikles og endres gjennom møtet med andre religiøse tradisjoner kan forstås både som et uttrykk for utvikling i møte med det som er fremmed og nytt, og som en frukt av Den Hellige Ånds virke.

Der mennesker av ulik tro møtes vil det alltid være en mulighet for at noen vil skifte religiøs tilhørighet. Det er en menneskerett å konvertere, og enhver bruk av trusler eller straff mot den som konverterer, er uakseptabelt. Det er også uakseptabelt å bruke press eller lokkemidler for å få noen til å konvertere.

Det å gå fra en religiøs tradisjon til en annen kan være en vanskelig og smertefull prosess, både for den det gjelder og for familie og andre nærstående, og det har konsekvenser for sosiale relasjoner av ulike slag.

Kirken må respektere konvertering både bort fra og til kristendommen. Kirken tar med glede imot alle som søker mot kristen tro, med respekt og med tilbud om opplæring i troen. Før man tar imot voksne mennesker til dåp, må de som representerer kirken, forvise seg om at ønsket om å konvertere har vært gjennomtenkt over en viss tid og ikke er motivert av utenforliggende hensyn. Både nykonverterte og familiene til de som konverterer, kan trenge ekstra oppfølging. I noen tilfeller vil de som nylig har konvertert fra en religion til en annen, kunne være gode brbyggere mellom religionene, men i andre tilfeller vil nykonverterte ved sine spesielle erfaringer kunne stå i veien for åpne og tillitsfulle relasjoner mellom mennesker av ulik tro.